

ZO ŽIVOTA SPOLOČNOSTI

Nové výsledky geofyzikálneho prieskumu Západných Karpát

Geofyzikálna odborná skupina pri Slovenskej geologickej spoločnosti v Bratislave usporiadala 3. 11. 1983 seminár na tému Nové výsledky geofyzikálneho prieskumu Západných Karpát. Referáty zahŕňali témy o hlbinej stavbe a výskume niektorých kľúčových regiónov Západných Karpát, ako tatrovoparika, Malých Karpát, Považského Inovca,

zemplínskeho ostrova a i. Pozornosť sa sústredila aj na metalogenetický výskum (okolie rochovského granitu, stredoslovenské a východoslovenské neovulkanity, ukážka úspešnej metodiky geofyzikálneho výskumu z oblasti Jeseníkov). Uverejňujeme stručný obsah referátov.

A. Šútor — M. Janoščík — B. Leško: **Geofyzikálne poznatky z oblasti Západných Karpát — západná časť** (Bratislava 3. 11. 1983)

Referát načrtol niektoré nové poznatky z komplexnej syntézy záujmovej oblasti. Zaoberal sa postavením Západných Karpát v juhovýchodnom pokračovaní platformy z hľadiska empiricky odvodených závislostí medzi geologickomorfologickou stavbou a rajonizáciou vyššieho radu s poznatkami z prác HSS.

Postavenie Západných Karpát v juhovýchodnom pokračovaní platformy sa analyzovalo na schematickom ideovom reze a porovnávalo sa s teoretickým modelom zemskej kôry (Krivoluckij, 1971). Zistilo sa, že oblasť Východných Álp koreluje s empiricky zistenou závislosťou horstiev a oblasť Českého masívu zodpovedá oblasti plošiny pevnín. Blok moravských predhlbní spolu s autonómnym blokom patria do zóny medzi plošinou pevnín a pevninským svahom. Pôvodne vymedzený tatrovoparický blok koreluje s oblasťou pevninských svahov. Výsledky rozboru potvrdzujú aj to, že západokarpatský fundament kontinentálneho typu bol súčasťou epivariskej tabule a že sa geologický vývoj v tejto oblasti odohrával na kôre kontinentálneho typu pri zodpovedajúcej mocnosti granitovej etáže.

Proces zakladania základných diskontinuitných zón, resp. hlbinných aj kôrových zlomov v priestore výrazne dynamicky predisponovanej zóny možno pritom pokladať za dôležitý faktor vo vývoji Západných Karpát. Analýza závislosti hĺbky diskontinuity Moho vykonaná v oblasti Českého masívu a Západných Karpát v práci J. Ibrmajera

(1978) poukazuje aj na realnosť predpokladu, že sa nedá vylúčiť možnosť ich príčinnej súvislosti s problematikou kompenzačných procesov, ktoré zaisťovali a zaisťujú zachovávanie aspoň kvázirvnovážneho stavu zemského telesa v priestore intenzívneho namáhaného „okraja“ platformy.

So zakladaním základných tektonických zón a prvkov a s procesom ďalšej diferenciácie v tomto priestore ako s pohybom pozdĺž uvedených prvkov sa spája proces bazifikácie, ale nie oceanizácie epivariskej litosféry kontinentálneho typu a proces dilatného rozplývania kôry pozdĺž uvedených prvkov. Poznatky tohto druhu sa analyzovali v rámci profilu K II, K III aj K I. Poukazujú najmä na realnosť záveru, že sa bazifikačný proces presúval smerom od SZ do centrálnej časti „panónskeho diapíru“ a v tomto smere aj od hlbinných častí do príporchovej až povrchovej oblasti.

Dôležitým činiteľom pri riešení morfoštruktúrnej a heterogénnej diferenciácie v oblasti Slovenského masívu na rozličnej úrovni je aj hustotná a rýchlostná diferenciácia v intervale súčasný reliéf — severovýchodná časť plášťa. Analýza dostupných podkladov dovolila premietnuť získané poznatky do generalizovaného hustotného modelu charakterizujúceho diferenciáciu kôry v severozápadnom okraji centrálnej časti Slovenského masívu a v jeho prechodnom segmente (autonómný blok). Súčasne sa analyzovala aj závislosť $\sigma = f(V_p)$.

Referát sa zaoberal aj charakteristickými črtami styku severoeurópskej platformy a karpatskej sústavy na území ČSSR. Poznatky tohto druhu podrobnejšie rozvádza A. Šútor — M. Janoščík — B. Leško (1983). V tejto práci viedli aj k zavedeniu názvu Slovenský masív.